

การ

มีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการส่งเสริมอาชีพ สำหรับคนพิการในอำเภอนาด่าง จังหวัดเลย

วรรณวิสา สุวรรณชัย¹ วีรนุช พรหมจักร^{2*}

รับบทความ: 14 กรกฎาคม 2568 แก้ไขบทความ: 28 กรกฎาคม 2568 ตอรับบทความ: 1 สิงหาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการส่งเสริมอาชีพสำหรับคนพิการของภาคประชาสังคม 2) ศึกษาการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการส่งเสริมอาชีพสำหรับคนพิการในอำเภอนาด่าง จังหวัดเลย และ 3) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการส่งเสริมอาชีพสำหรับคนพิการ การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก กับกลุ่มเป้าหมายจำนวน 26 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีพรรณนาเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาทักษะอาชีพที่สอดคล้องกับศักยภาพและข้อจำกัดเฉพาะบุคคล สามารถจำแนกออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ ทักษะด้านดิจิทัลและการตลาดออนไลน์ ทักษะด้านอาชีพฝีมือ ทักษะด้านเกษตรกรรม ทักษะพื้นฐานที่เหมาะสมกับศักยภาพเฉพาะบุคคล และทักษะพัฒนาภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ สำหรับบทบาทของภาคประชาสังคม พบว่า มีส่วนร่วมใน 5 ด้านหลัก ได้แก่ 1) การจัดฝึกอบรมและพัฒนาทักษะ 2) การประสานความร่วมมือกับภาครัฐเพื่อจัดสรรทรัพยากร 3) การสร้างเครือข่ายสนับสนุนในระดับพื้นที่ 4) การให้คำปรึกษาและแนะแนวอาชีพอย่างเป็นระบบ และ 5) การรณรงค์สร้างทัศนคติเชิงบวกของสังคมต่อคนพิการ และแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมที่มีประสิทธิภาพควรอยู่บนพื้นฐานของความร่วมมือเชิงบูรณาการระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม โดยมีภาคประชาสังคมเป็นกลไกหลักในการผลักดันและเชื่อมโยงโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมให้กับคนพิการ ทั้งนี้ แม้การดำเนินงานจะมีความก้าวหน้า แต่ยังพบข้อจำกัดด้านการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ห่างไกลและการขาดทรัพยากรบางประการ ซึ่งควรได้รับการแก้ไขอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอาชีพอย่างครอบคลุมและยั่งยืนสำหรับคนพิการในระยะยาว

คำสำคัญ: คนพิการ ภาคประชาสังคม การส่งเสริมอาชีพ การมีส่วนร่วม การพัฒนาที่ยั่งยืน

¹ นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม วิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

² อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม วิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

* อีเมล: weranuch13032525@gmail.com

The Role of Civil Society in Promoting Vocational Opportunities for Persons with Disabilities: A Case Study of Nduang District, Loei Province

Wanwisa Suwanchai ¹

Weernuch Promjak ^{2*}

Abstract

This study aimed to: (1) examine how civil society promotes vocational opportunities for persons with disabilities; (2) investigate the participation of civil society in promoting employment for persons with disabilities in Na Duang District, Loei Province; and (3) explore effective strategies to enhance such participation. The research employed a qualitative methodology, using in-depth interviews with 26 key informants. Data were analyzed using descriptive content analysis.

The findings revealed that vocational skill development aligned with the individual potential and limitations of persons with disabilities can be categorized into five areas: (1) digital and online marketing skills, (2) handicraft skills, (3) low-labor agricultural skills, (4) basic vocational skills suited to specific disabilities, and (5) product branding and image development skills. The role of civil society was found to involve five key areas: (1) organizing vocational training and skill development, (2) collaborating with the government to allocate resources, (3) building support networks at the local level, (4) providing career guidance and counseling, and (5) promoting positive social attitudes towards persons with disabilities. An effective model for promoting civil society participation should be based on integrated collaboration between government agencies, the private sector, and civil society organizations, with civil society serving as the core driver to link economic and social opportunities to persons with disabilities. Although the implementation in Na Duang District has shown promising progress, limitations remain in terms of reaching remote populations and addressing the lack of essential resources. These challenges require systematic solutions to ensure inclusive and sustainable vocational development for persons with disabilities in the long term.

Keywords: Persons With Disabilities, Civil Society, Vocational Promotion, Participation, Sustainable Development

¹ Student, Master of Political Science program, Mahamakut Buddhist University, Sri Lan Chang Campus

² Lecturer, Master of Political Science program, Mahamakut Buddhist University, Sri Lan Chang Campus

* Email: weranuch13032525@gmail.com

บทนำ

ความพิการไม่ว่าจะเกิดขึ้นกับใคร ย่อมส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตในหลากหลายมิติ ทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และเศรษฐกิจ ซึ่งล้วนขึ้นอยู่กับประเภทและระดับของความพิการ คนพิการจำนวนมากต้องเผชิญกับภาวะท้อแท้ หมตกำลังใจ และความรู้สึกไร้คุณค่าในตนเอง เนื่องจากไม่สามารถดูแลหรือจัดการชีวิตได้อย่างอิสระ ความรู้สึกเหล่านี้มักเกิดจากการขาดประสบการณ์ในการใช้ชีวิต การปรับตัวที่ไม่เพียงพอ รวมถึงการขาดแคลนผู้สนับสนุนด้านสุขภาพและสังคม ส่งผลให้คนพิการบางส่วนหลีกเลี่ยงการเข้าสังคม ขาดโอกาสในการแสดงออก และไม่สามารถเข้าถึงบริการด้านสาธารณสุขและสิทธิขั้นพื้นฐานได้อย่างเท่าเทียม

ปัญหาดังกล่าวมักถูกมองว่าเป็นเรื่องของกลุ่มเฉพาะ โดยไม่ได้รับการจัดการอย่างเป็นระบบ ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้ว คนพิการมีสิทธิและศักดิ์ศรีเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไปตามมาตรา 27 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งบัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่า การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมไม่ว่าจะด้วยเหตุแห่งความพิการ หรือสถานะอื่นใด ย่อมกระทำได้ และรัฐมีหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุน และคุ้มครองให้คนพิการสามารถใช้สิทธิได้เช่นเดียวกับคนทั่วไป (ราชกิจจานุเบกษา, 2560)

ในปัจจุบัน “ภาคประชาสังคม” ได้กลายเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนการส่งเสริมอาชีพและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการ โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทหรือชุมชนห่างไกล องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร มูลนิธิ และกลุ่มอาสาสมัครต่างเข้ามามีบทบาทอย่างมากในการเสริมสร้างทักษะอาชีพ การให้คำปรึกษา และสร้างเครือข่ายสนับสนุนเพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงตลาดแรงงานได้อย่างมีศักดิ์ศรีและยั่งยืน งานวิจัยของ Smith (2020) ชี้ให้เห็นว่า โครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากภาคประชาสังคมสามารถลดช่องว่างในการเข้าถึงงาน เพิ่มศักยภาพและสร้างรายได้ให้กับคนพิการอย่างเป็นรูปธรรม

ในพื้นที่ตำบลท่าสะอาด อำเภอนาดวง จังหวัดเลย มีประชากรทั้งสิ้น 3,824 คน เป็นคนพิการ 168 คน คิดเป็นร้อยละ 4.40 ของประชากรทั้งหมด (สำนักงานทะเบียนอำเภอนาดวง, 2566) จากการสังเกตและประสบการณ์ตรงของผู้วิจัยซึ่งทำงานพัฒนาชุมชนในพื้นที่ พบว่าคนพิการในพื้นที่ยังขาดโอกาสการพัฒนาอาชีพ ขาดรายได้ที่มั่นคง ขาดความภาคภูมิใจในตนเอง และมีแนวโน้มหลีกเลี่ยงการเข้าสังคม ปัญหาเหล่านี้ส่งผลให้คนพิการหลายคนกลายเป็นภาระของครอบครัวและสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

อย่างไรก็ตาม หากคนพิการสามารถเข้าถึงอาชีพที่เหมาะสม มีรายได้ที่เพียงพอ และได้รับการสนับสนุนจากภาคประชาสังคมอย่างเป็นระบบ ย่อมช่วยให้พวกเขามีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างภาคภูมิใจ จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการส่งเสริมอาชีพสำหรับคนพิการในอำเภอนาดวง จังหวัดเลย เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาอาชีพและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนพิการในพื้นที่ให้มีความมั่นคงและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการส่งเสริมอาชีพสำหรับคนพิการของภาคประชาสังคม
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการส่งเสริมอาชีพสำหรับคนพิการ อำเภอนาด่าง จังหวัดเลย
3. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการส่งเสริมอาชีพสำหรับคนพิการ อำเภอนาด่าง จังหวัดเลย

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดและทฤษฎีคนพิการ

แนวคิดเรื่องความพิการมีพัฒนาการจากมุมมองทางการแพทย์ (Medical Model) ซึ่งมองว่าความพิการคือข้อบกพร่องของบุคคลที่ต้องการการรักษาเยียวยา ไปสู่มุมมองทางสังคม (Social Model) ที่เน้นว่าความพิการเป็นผลผลิตของโครงสร้างและทัศนคติในสังคมที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการใช้ชีวิตอย่างเสมอภาค (Oliver, 1996) ทั้งนี้ยังมีแนวคิดสิทธิมนุษยชน (Human Rights-based Approach) ที่มองว่าคนพิการมีสิทธิเสมอภาคในฐานะพลเมือง และรัฐต้องดำเนินการให้การเข้าถึงโอกาสและทรัพยากรเป็นไปอย่างเท่าเทียม

2. นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการมีงานทำของคนพิการ

ประเทศไทยมีพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ซึ่งกำหนดให้รัฐและเอกชนมีหน้าที่ส่งเสริมการจ้างงานคนพิการตามสัดส่วน (มาตรา 33 และ 35) โดยมีคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติเป็นหน่วยงานหลักในการกำกับดูแล ทั้งนี้ยังมีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการของสหประชาชาติ (CRPD) ที่ประเทศไทยให้สัตยาบัน ซึ่งเน้นให้ภาครัฐมีหน้าที่ในการขจัดอุปสรรคในการเข้าถึงงานและการประกอบอาชีพ

3. แนวคิดและทฤษฎีการส่งเสริมอาชีพคนพิการ

การส่งเสริมอาชีพคนพิการควรอยู่บนหลักการของการพึ่งพาตนเอง (Self-reliance) และการส่งเสริมศักยภาพ (Empowerment) มุ่งองค์ประกอบสำคัญ คือ การฝึกอบรมทักษะที่จำเป็น การจัดหาเครื่องมือหรือปัจจัยพื้นฐานในการเริ่มต้นอาชีพ และการสร้างตลาดรองรับ นอกจากนี้ ยังมีทฤษฎีความสามารถ (Capability Approach) ที่เน้นการเปิดโอกาสให้บุคคลสามารถเลือกชีวิตที่เขาให้คุณค่าได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาศักยภาพคนพิการให้สามารถประกอบอาชีพตามความถนัด

4. แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม

แนวคิดการมีส่วนร่วม (Participation) ตาม Cohen และ Uphoff (1980) อธิบายว่าการมีส่วนร่วมมี 4 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการได้รับ

ผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยเฉพาะในประเด็นคนพิการ การมีส่วนร่วมของทั้งภาครัฐ ภาคประชาสังคม และครอบครัวมีความสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ระบบสนับสนุน

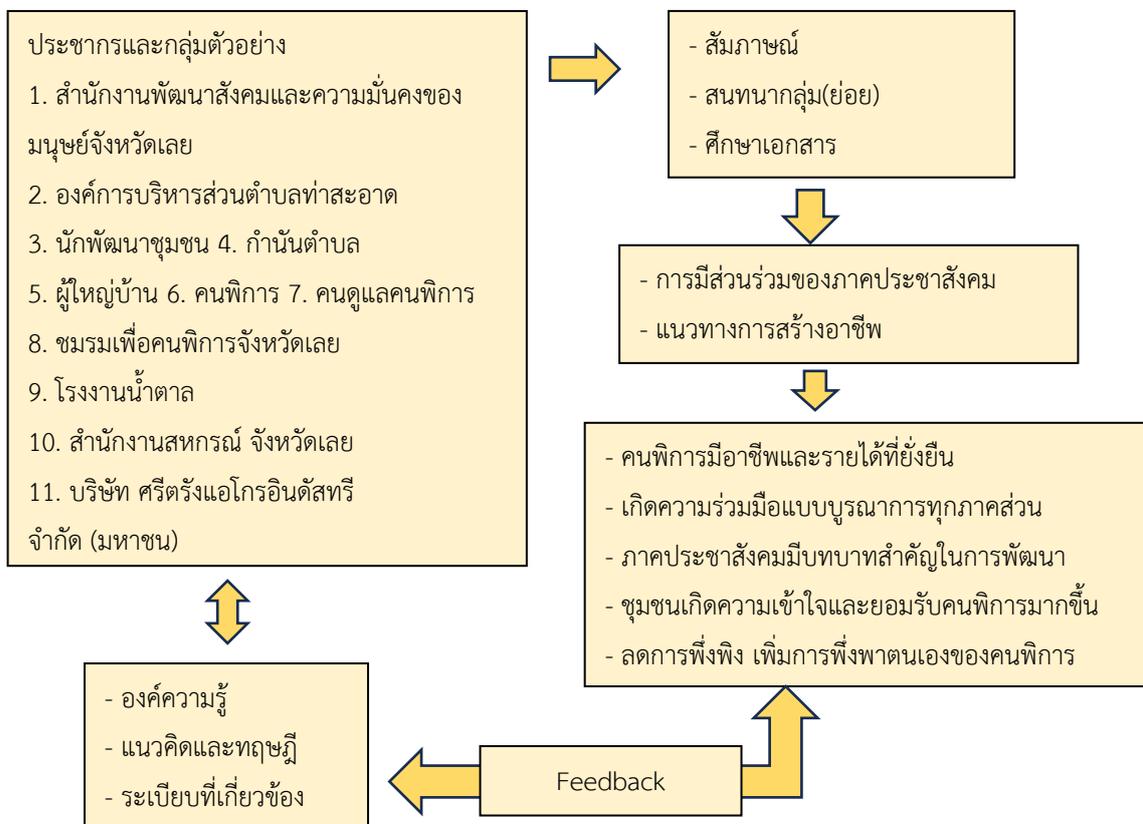
5. แนวคิดและทฤษฎีภาคประชาสังคม

ภาคประชาสังคม (Civil Society) หมายถึง กลุ่ม องค์กร หรือเครือข่ายที่ไม่ใช่รัฐและไม่แสวงหากำไร ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนประเด็นทางสังคม โดยเฉพาะเรื่องสิทธิ ความเสมอภาค และการส่งเสริม แทนกลุ่มเปราะบางภาคประชาสังคมสามารถทำหน้าที่ที่เชื่อมโยงระหว่างภาคประชาชนและภาครัฐ รวมถึงมีบทบาทในการส่งเสริมการจ้างงานและพัฒนาทักษะคนพิการผ่านความร่วมมือหลายภาคส่วน

6. หลักสัปปริสธรรมกับการมีส่วนร่วม

หลักสัปปริสธรรม 7 ประการ ได้แก่ 1) อัมมณฺณตฺตา รู้จักเหตุผล 2) อัตถณฺณตฺตา รู้จักผล 3) อัตตณฺณตฺตา รู้จักตน 4) มัตตณฺณตฺตา รู้จักประมาณ 5) กาลณฺณตฺตา รู้จักกาลเวลา 6) ปริสณฺณตฺตา รู้จักบุคคล 7) ปุคฺคณฺณตฺตา รู้จักบุคคลผู้ควบคุม ล้วนสามารถประยุกต์ในการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วม โดยเฉพาะในกลุ่มคนพิการและผู้ดูแล เพื่อพัฒนาศักยภาพอย่างมีจริยธรรมและเข้าใจบริบทของผู้ร่วมพัฒนาอย่างลึกซึ้ง

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมุ่งศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการส่งเสริมอาชีพสำหรับคนพิการ รวมถึงปัญหา อุปสรรค และแนวทางการพัฒนา โดยมีการดำเนินการศึกษาข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ กฎหมาย และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เก็บข้อมูลภาคสนามผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลในเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

ขอบเขตการวิจัย

1. **ขอบเขตด้านเนื้อหา** ศึกษาการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการส่งเสริมอาชีพสำหรับคนพิการ โดยมุ่งเน้นที่รูปแบบการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม กระบวนการส่งเสริมอาชีพ เช่น การฝึกอบรม พัฒนาทักษะ การให้คำปรึกษา และการสร้างเครือข่าย ปัจจัยสนับสนุนและอุปสรรคในการดำเนินงาน และผลลัพธ์และข้อเสนอแนะจากภาคีเครือข่ายและคนพิการ

2. **ขอบเขตด้านพื้นที่** ดำเนินการวิจัยใน ตำบลท่าสะอาด อำเภอนาดวง จังหวัดเลย ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีจำนวนคนพิการและองค์กรภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอาชีพอยู่ในระดับหนึ่ง เหมาะสมต่อการศึกษกรณีตัวอย่าง (Case Study)

3. **ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง** กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย คนพิการและผู้ดูแลในตำบลท่าสะอาด หน่วยงานท้องถิ่น องค์กรภาคประชาสังคม หน่วยงานภาครัฐ และสถานประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการจ้างงานหรือฝึกอาชีพให้คนพิการ รวมจำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้นประมาณ 26 คน ซึ่งคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย หน่วยที่ใช้ในการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น 2 ระดับ ได้แก่ ระดับปัจเจกบุคคล ได้แก่ คนพิการ และผู้ดูแลคนพิการ ระดับองค์กร ได้แก่ หน่วยงานท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้อง

กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

รายชื่อกลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการส่งเสริมอาชีพของคนพิการ ได้แก่ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเลย (1 คน) องค์กรบริหารส่วนตำบลท่าสะอาด (3 คน) นักพัฒนาชุมชน (1 คน) กำนันตำบล และผู้ใหญ่บ้าน (7 คน) คนพิการ และผู้ดูแลคนพิการ (อย่างละ 5 คน) ตัวแทนจากชมรมเพื่อคนพิการจังหวัดเลย (1 คน) ผู้แทนจากสถานประกอบการ เช่น โรงงานน้ำตาลเอราวัณ และบริษัท ศรีตรังฯ (2 คน) เจ้าหน้าที่จากสำนักงานสหกรณ์จังหวัดเลย (1 คน)

เกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล มีประสบการณ์ในการทำงานกับคนพิการ เป็นภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมอาชีพโดยตรง สามารถให้ข้อมูลเชิงลึกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้อย่างครอบคลุม

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บข้อมูลใช้วิธีสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ซึ่งออกแบบเป็น 2 ชุดหลัก ได้แก่

1. สำหรับคนพิการ ข้อมูลทั่วไป ความต้องการด้านอาชีพ ข้อเสนอแนะ
2. สำหรับภาคประชาสังคมและภาคีเครือข่าย การฝึกอบรมและพัฒนาทักษะ

การสนับสนุนจากภาครัฐ การสร้างเครือข่ายและการแนะแนวอาชีพ การสร้างความตระหนักรู้ในสังคม เครื่องมือ ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพ สมุดจดบันทึก และของที่ระลึก สำหรับผู้ให้ข้อมูล

แหล่งข้อมูลแบ่งเป็น ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสาร กฎหมาย รายงานวิจัย และบทความ และ ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่มในพื้นที่จริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล ศึกษาข้อมูลเอกสาร เช่น ตำรา วิจัย วิทยานิพนธ์ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่คัดเลือกตามเกณฑ์ข้างต้น โดยใช้แนวคำถามที่เตรียมไว้ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการพรรณนา (Descriptive Analysis) ตามแนวทาง ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ 1) การลดทอนข้อมูล คัดเลือกข้อมูลที่สำคัญ จัดหมวดหมู่ และสรุปย่อ 2) การนำเสนอข้อมูล จัดแสดงข้อมูลในรูปแบบข้อความ ตาราง หรือแผนผัง เพื่อแสดงภาพรวมของข้อมูล และ 3) การสรุปและตรวจสอบข้อค้นพบ วิเคราะห์เชิงลึกจนได้ข้อสรุปที่มีความน่าเชื่อถือ และนำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบาย

การพิทักษ์สิทธิของผู้เข้าร่วมวิจัย ผู้วิจัยให้ความสำคัญต่อจริยธรรมการวิจัย โดยดำเนินการดังนี้

1. ขอความยินยอมอย่างเป็นทางการจากผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์
2. อธิบายวัตถุประสงค์ ประโยชน์ และการใช้ข้อมูลให้ผู้ให้สัมภาษณ์เข้าใจอย่างชัดเจน
3. เก็บรักษาข้อมูลทั้งหมดเป็นความลับ และไม่นำข้อมูลส่วนบุคคลมาเปิดเผย

ผลการวิจัย

1. การส่งเสริมอาชีพสำหรับคนพิการของภาคประชาสังคม พบว่า แนวคิดร่วมที่สะท้อนจากทั้งคนพิการและผู้ดูแล คือ ต้องการฝึกทักษะที่สามารถใช้ประกอบอาชีพได้จริง เน้นการเรียนรู้ที่เข้าถึงง่าย ใกล้บ้าน และสอดคล้องกับสภาพร่างกายและจิตใจของผู้พิการ ให้ความสำคัญกับการสนับสนุนด้านอุปกรณ์ องค์ความรู้ และการเข้าถึงตลาด ทั้งนี้ ทักษะที่คนพิการต้องการพัฒนาสามารถจำแนกออกเป็นกลุ่ม ๆ ดังนี้

- ทักษะด้านดิจิทัลและการตลาดออนไลน์ เช่น การใช้สมาร์ทโฟน การขายสินค้าออนไลน์ การไลฟ์สด และการสร้างเพจสินค้า ซึ่งตอบโจทย์คนพิการที่ต้องการทำงานจากบ้าน

- ทักษะด้านอาชีพฝีมือ เช่น การเย็บผ้า การประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์แฮนด์เมด การออกแบบสินค้า ซึ่งสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มและยกระดับสินค้าชุมชน

- ทักษะด้านเกษตรกรรมแบบประหยัดแรงงาน เช่น การปลูกผักระบบน้ำหยด การวางแผนเพาะปลูกในพื้นที่จำกัด การจัดการผลผลิต เพื่อรองรับคนพิการที่ต้องการทำงานในบ้านหรือพื้นที่ใกล้เคียงโดยไม่ต้องใช้แรงมาก

- ทักษะพื้นฐานที่เหมาะสมกับความสามารถเฉพาะบุคคล เช่น งานเกษตรเบื้องต้น งานทำความสะอาด หรือการประกอบอาชีพที่ไม่ซับซ้อน สำหรับคนพิการที่มีข้อจำกัดด้านสติปัญญา

- ทักษะการพัฒนาภาพลักษณ์และสร้างแบรนด์สินค้า เช่น การออกแบบบรรจุภัณฑ์ การตั้งราคาขาย การใช้สื่อสังคมออนไลน์ เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือและขยายตลาด

2. การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการส่งเสริมอาชีพสำหรับคนพิการ ในอำเภอนาดวง พบว่า 1) การฝึกอบรมและพัฒนาทักษะ ภาคประชาสังคมมีบทบาทอย่างเด่นชัดในการจัดฝึกอบรมอาชีพที่สอดคล้องกับข้อจำกัดและศักยภาพของคนพิการ โดยเน้นไปที่ทักษะเฉพาะทาง เช่น การจักสาน งานฝีมือ การเกษตรปลอดสาร และการแปรรูปผลิตภัณฑ์ในชุมชน นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอให้จัดทำแผนพัฒนารายบุคคล (Individual Development Plan: IDP) เพื่อกำหนดแนวทางการฝึกฝนที่เฉพาะเจาะจงกับผู้พิการแต่ละราย ทั้งในด้านทักษะอาชีพ ทักษะชีวิต และทักษะทางสังคม 2) การสนับสนุนจากภาครัฐ โดยภาคประชาสังคมทำหน้าที่เป็นตัวกลางสำคัญในการประสานงานกับภาครัฐ เพื่อจัดหาทรัพยากรต่าง ๆ เช่น งบประมาณ อุปกรณ์ฝึกอาชีพ พื้นที่ฝึกงาน และการอบรมเฉพาะทาง ทั้งนี้ยังมีการร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่นและระดับจังหวัด เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการและการสนับสนุนที่ตอบสนองความต้องการจริงของคนพิการ 3) การสร้างเครือข่ายและความร่วมมือ การส่งเสริมอาชีพไม่สามารถเกิดขึ้นได้โดยลำพัง ภาคประชาสังคมจึงเน้นการสร้างเครือข่ายกับโรงเรียน หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และชุมชน เพื่อช่วยเปิดพื้นที่ให้คนพิการมีบทบาทในสังคม พร้อมทั้งเชื่อมโยงกับตลาดแรงงานและตลาดสินค้าชุมชน ซึ่งจะทำให้เกิดความต่อเนื่องในการสนับสนุนอาชีพอย่างยั่งยืน 4) การให้คำปรึกษาและแนะแนวอาชีพ การเข้าถึงข้อมูลสิทธิประโยชน์ และการเลือกอาชีพที่เหมาะสม เป็นสิ่งสำคัญสำหรับคนพิการ ภาคประชาสังคมจึงเสนอให้มีศูนย์ให้คำปรึกษาเฉพาะด้านอาชีพ และสิทธิตามกฎหมาย เช่น มาตรา 35 ของ พ.ร.บ. ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 เพื่อให้คนพิการสามารถวางแผนชีวิตและประกอบอาชีพได้อย่างมั่นคง และ 5) การสร้างความตระหนักรู้ในสังคม ภาคประชาสังคมมองว่า ทักษะชีวิตของคนพิการยังเป็นอุปสรรคสำคัญ การเปลี่ยนแปลงทัศนคติเหล่านี้จึงต้องเริ่มจากการรณรงค์ผ่านกิจกรรมในโรงเรียน ชุมชน และสื่อท้องถิ่น เพื่อให้คนทั่วไปมองเห็นศักยภาพของคนพิการอย่างเท่าเทียม สร้างความเข้าใจใหม่ว่า “คนพิการคือพลังของสังคม” ไม่ใช่ภาระของชุมชน

3. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการส่งเสริมอาชีพสำหรับคนพิการ ในอำเภอนาดวง พบว่า จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในหลายภาคส่วน พบว่า อำเภอนาดวง จังหวัดเลย เป็นพื้นที่ที่มีการขับเคลื่อนงานด้านการส่งเสริม

อาชีพสำหรับคนพิการอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม โดยมีภาคประชาสังคมเป็นกลไกสำคัญ ทำหน้าที่เชื่อมโยงและประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน เพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างเท่าเทียมและยั่งยืน

การดำเนินงานในพื้นที่ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงการบูรณาการความร่วมมืออย่างมีระบบ โดยภาครัฐทำหน้าที่กำหนดนโยบาย จัดสรรงบประมาณ และจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตและการประกอบอาชีพของคนพิการ เช่น การจัดอบรมทักษะด้านอาชีพ งานฝีมือ การใช้เทคโนโลยี และอาชีพเกษตรกรรม รวมถึงการเปิดช่องทางเข้าถึงแหล่งทุนผ่านกองทุนสนับสนุนต่าง ๆ อาทิ กองทุนกู้ยืมแบบปลอดดอกเบี้ย ในขณะที่ภาคเอกชน มีบทบาทในการส่งเสริมการจ้างงาน สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ และถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านโครงการเพื่อสังคม (CSR) เช่น การนำวัสดุเหลือใช้มาสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีตลาดรองรับในชุมชน ทั้งนี้ส่งผลให้คนพิการสามารถมีรายได้เสริมอย่างมั่นคง

สิ่งที่โดดเด่นที่สุด คือ บทบาทของภาคประชาสังคม ซึ่งทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของการขับเคลื่อนงานในระดับพื้นที่อย่างแท้จริง โดยทำหน้าที่ลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูล วิเคราะห์ศักยภาพของคนพิการแต่ละราย และจัดทำ แผนพัฒนาอาชีพเฉพาะบุคคล (Individual Development Plan: IDP) เพื่อกำหนดแนวทางการสนับสนุนที่เหมาะสมกับความสามารถและข้อจำกัดเฉพาะด้านของแต่ละบุคคล ภาคประชาสังคมยังมีบทบาทในการจัดฝึกอบรม พัฒนาทักษะ ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตลอดจนการจัดหาตลาดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ รวมถึงการสนับสนุนในด้านทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์ และองค์ความรู้ที่จำเป็น

นอกจากนี้ ทุกภาคส่วนยังให้ความสำคัญกับการสร้างทัศนคติที่ดีในสังคมต่อคนพิการ โดยส่งเสริมแนวคิดที่ว่า “คนพิการไม่ใช่ภาระ แต่คือพลังของสังคม” ผ่านกิจกรรมรณรงค์ การให้ความรู้ในสถานศึกษา หน่วยงานราชการ และองค์กรเอกชน รวมถึงการเปิดพื้นที่ให้คนพิการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ เพื่อแสดงศักยภาพและเสริมสร้างความภาคภูมิใจในตนเอง อย่างไรก็ตาม แม้จะมีความก้าวหน้าในการดำเนินงาน แต่ก็ยังพบข้อจำกัดบางประการ เช่น การเข้าถึงกลุ่มคนพิการที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล การขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกบางประเภท และความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับความต้องการเฉพาะของคนพิการในแต่ละกลุ่ม ซึ่งยังจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม เพื่อให้การสนับสนุนครอบคลุมและตรงจุดมากยิ่งขึ้น

โดยสรุป การดำเนินงานด้านการส่งเสริมอาชีพสำหรับคนพิการในอำเภอนาดังถือเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพสูง อันเกิดจากความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม โดยเฉพาะภาคประชาสังคมซึ่งมีบทบาทเป็นแกนกลางในการผลักดันการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างในระดับพื้นที่ แนวทางเช่นนี้สามารถนำไปขยายผลและประยุกต์ใช้เป็นต้นแบบสำหรับพื้นที่อื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับคนพิการในระยะยาว

อภิปรายผล

1. การส่งเสริมอาชีพสำหรับคนพิการของภาคประชาสังคม จากข้อค้นพบที่ผู้วิจัยได้สรุปในวัตถุประสงค์การส่งเสริมอาชีพสำหรับคนพิการของภาคประชาสังคม พบว่า ภาคประชาสังคมในพื้นที่อำเภอนาด่าง จังหวัดเลย มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมอาชีพสำหรับคนพิการ ทั้งในด้านการสนับสนุนเชิงโครงสร้าง การพัฒนาศักยภาพ และการสร้างโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุนและตลาดแรงงาน โดยภาคประชาสังคมทำหน้าที่เป็นกลไกเชื่อมประสานระหว่างคนพิการ ชุมชน หน่วยงานรัฐ และภาคเอกชนอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎี ระภิภัทร์ วงษ์ภักดี (2542) กล่าวว่า แนวคิดด้านอาชีพคนพิการให้ความสำคัญกับงานเป็นเป้าหมายอันจำเป็นของคนพิการ เนื่องมาจากความกดดันหรือความต้องการทางเศรษฐกิจและจิตวิทยาสังคมในสังคมส่วนใหญ่ กล่าวคือ คนพิการและครอบครัวคนพิการต้องการมีรายได้จากการทำงานเช่นเดียวกับครอบครัวอื่น ๆ โดยทั่วไป เพราะไม่สามารถอยู่ได้โดยไม่มีรายได้ประจำในแง่ค่านิยมของคนในสังคมซึ่งอยู่ที่การทำงาน ก่อให้เกิดผลประโยชน์เชิงเศรษฐกิจการทำงานนับว่าเป็นคุณค่าสูงส่งสำหรับคนทุกชาติ ทุกภาษา ทุกวัฒนธรรม เพราะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ชีวิตมีความสมบูรณ์ ดังนั้นเมื่อเกิดความพิการและไม่สามารถทำงานได้ คนพิการจะถูกตัดสินว่าเป็นผู้ล้มเหลวในชีวิตที่ไม่อาจเท่าเทียมกับบุคคลอื่นในสังคมเดียวกัน คนพิการต้องการมีส่วนร่วมในการใช้ชีวิตอย่างปกติในสังคม ในครอบครัว ในโรงเรียนและในสถานที่ทำงาน ซึ่งเป็นแหล่งสร้างสรรค์ความสัมพันธ์และการพัฒนาทักษะทางสังคม บุคคลจะมีสถานะทางสังคมสูงหรือต่ำ ขึ้นอยู่กับการมีส่วนร่วมดังกล่าว ถ้าคนพิการขาดโอกาสของการมีส่วนร่วมดังกล่าวก็เท่ากับว่าคนพิการได้ถูกขัดขวางอย่างรุนแรงในการอยู่ร่วมกันในสังคม คุณค่าของการมีงานทำที่เหมาะสมเกิดจากความจริงที่ว่างานนั้นทำให้ชีวิตความเป็นอยู่มีภูมิเกณฑ์เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป และสอดคล้องกับงานวิจัยของสานนท์ ด่านภักดี และจุฬาร ศิริรังสรรค์ (2563) ทำการศึกษาเรื่อง รูปแบบและแนวทางการส่งเสริมกลุ่มอาชีพคนพิการจังหวัดชัยภูมิ ผลวิจัยพบว่า กลุ่มอาชีพทอผ้าขาวม้าหนองบัวแดง พบว่า แนวทางส่งเสริมอาชีพควรมีสถานที่ตั้งกลุ่มและที่พักตลาด พาหนะการเดินทางจำหน่ายสินค้ากลุ่มอาชีพหัตถกรรมบ้านท่ามะไฟหวานควรได้รับการอบรมพัฒนาทักษะฝีมือ ตามตลาดต้องการแบ่งงานไปตามบ้านที่อยู่ของคนพิการกลุ่มอาชีพ ทอผ้าไหมท่ามะไฟหวาน รูปแบบการรวมกลุ่มอาชีพ กลุ่มได้มีการกำหนดระเบียบอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร มีการสนับสนุนจากแหล่งทุน สมาชิกกลุ่มกู้เงินจากกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการเป็นรายบุคคล กลุ่มอาชีพนวด/สมาคมคนพิการ(ตาบอด) จังหวัดชัยภูมิ แนวทางการส่งเสริมอาชีพควรได้รับโอกาสในการมีงานทำให้แก่คนตาบอดและการพัฒนาศักยภาพฝึกทักษะที่จำเป็นเหมาะสมสอดคล้องกับวิถีชีวิต ให้มีความรู้และทักษะวิชานวดแผนไทย ตามหลักวิชาที่ว่าด้วยศาสตร์แห่ง การนวดแผนไทยเป็นหลักในการนำไปประกอบอาชีพ ให้โอกาสทางสังคมและอยู่ในพื้นที่ที่หน่วยงานของรัฐบาลไม่สามารถเข้าถึงได้ มีโอกาสเข้ามาฝึกอาชีพและพัฒนาตนเองได้อยู่ร่วมกับบุคคลทั่วไปในสังคม

2. การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการส่งเสริมอาชีพสำหรับคนพิการในอำเภอนาด่าง จากข้อค้นพบที่ผู้วิจัยได้สรุปในวัตถุประสงค์การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการส่งเสริมอาชีพสำหรับ

คนพิการในอำเภอนาด่าง มีความโดดเด่นทั้งในเชิงปฏิบัติและเชิงนโยบาย โดยภาคประชาสังคมซึ่งประกอบด้วยกลุ่มองค์กรในชุมชน ผู้นำท้องถิ่น หน่วยงานเอกชน และชมรมเพื่อคนพิการ ได้เข้ามามีบทบาทอย่างต่อเนื่องในทุกขั้นตอนของกระบวนการพัฒนาอาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎี Fung (2006) ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ไม่เพียงแต่ช่วยให้ประชาชนรู้สึกมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ แต่ยังส่งผลให้เกิดความโปร่งใสและความรับผิดชอบในรัฐบาล นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมยังช่วยสร้างความเชื่อมั่นในระบบประชาธิปไตยและส่งเสริมการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยสามารถกล่าวได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างสังคมที่เป็นธรรมและมีความเสมอภาค นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎี Arnstein, S. R. (1969) การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน (Public Participation) เป็นแนวคิดที่มีความสำคัญในกระบวนการบริหารจัดการและการพัฒนาสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของประชาธิปไตย แนวคิดนี้เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจที่มีผลกระทบต่อชีวิตและชุมชนของตนเอง ซึ่งสามารถแสดงออกได้ในหลายรูปแบบ เช่น การเข้าร่วมประชุมชุมชน การให้ข้อเสนอแนะ การลงคะแนนเสียงในการเลือกตั้ง หรือการเข้าร่วมโครงการพัฒนาต่าง ๆ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ บัวแก้ว ทองมี และ ศิริมา จิตต์จรัส (2562) ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการส่งเสริมอาชีพสำหรับคนพิการของสถานประกอบการในจังหวัดนครปฐม 1) สภาพ ปัญหาและความต้องการอยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านสภาพการจ้างงานคนพิการ ด้านความต้องการในการส่งเสริมอาชีพสำหรับคนพิการและด้านปัญหาในการจ้างงานคนพิการ ตามลำดับ 2) แนวทางการส่งเสริมอาชีพสำหรับคนพิการของสถานประกอบการในจังหวัดนครปฐม มีแนวทาง 3 ด้าน คือ ด้านสภาพการจ้างงานคนพิการ โดยการให้ความรู้ผู้ปฏิบัติงาน ด้านระเบียบข้อกฎหมายให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ด้านปัญหาในการจ้างงานคนพิการ มีการบูรณาการกับหน่วยงานเพื่อเตรียมความพร้อมคนพิการก่อนเข้าสู่การทำงานและด้านความต้องการในการส่งเสริมอาชีพสำหรับคนพิการ มีองค์กรตัวกลางที่เชื่อมโยงระหว่างสถานประกอบการและคนพิการ

3. แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการส่งเสริมอาชีพสำหรับคนพิการในอำเภอนาด่าง แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการส่งเสริมอาชีพสำหรับคนพิการในอำเภอนาด่าง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎี ประพันธ์ สุทธิสาร (2563) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการบริหารจัดการภาครัฐที่มีประสิทธิภาพ องค์กรภาคประชาสังคมมักจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ เช่น การจัดสัมมนา การทำโครงการร่วมกับชุมชนและการส่งเสริมให้ประชาชนใช้สิทธิในการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล การมีส่วนร่วมเหล่านี้ช่วยสร้างความรับผิดชอบและความโปร่งใสในกระบวนการพัฒนา นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎี (พระมหาสมควร สีสงคราม, 2550) สัปปุริสธรรม 7 จึงเป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมให้บุคคลเป็นผู้สมบูรณ์ใน ความดี เหมาะสำหรับผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้นำ ไม่ว่าจะเป็นหัวหน้าหรือผู้บริหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ที่ต้องดูแลและบริหารคน จำเป็นต้องเข้าใจเหตุและผล รู้จักตนเองและผู้อื่น ตระหนักถึงกาลเทศะ และเข้าใจความสามารถ ตลอดจนความต้องการของผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อให้สามารถบริหารงานและบุคลากรได้อย่าง

เหมาะสม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สัมฤทธิ์ ชาภิรมย์ (2565) ทำการศึกษาเรื่อง สวัสดิการด้านอาชีพ และการมีงานทำของคนพิการ การขับเคลื่อนโดยภาคประชาสังคม ผลการศึกษาพบว่า 1479 สายด่วนคนพิการ ให้บริการโดยคนพิการและเพื่อคนพิการ ระหว่าง เดือนมกราคม 2556 ถึงกรกฎาคม 2565 จำนวน 77,301 ราย ในด้านการให้ข้อมูลแก่คนพิการตามความต้องการได้อย่างครบถ้วน การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะทุกระดับ การขยายผลในการทำงานร่วมกับภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งมีความพยายามสร้างกิจกรรมเสริมแรงบันดาลใจแก่คนพิการและพัฒนาระบบบริการให้เข้าถึงได้ง่ายแม้ว่าจะมีข้อจำกัดในด้านงบประมาณ ข้อเสนอแนะต่อรัฐจากการศึกษาครั้ง คือรัฐควรส่งเสริมให้ 1479 เป็นกลไกสำคัญในการให้บริการด้านการส่งเสริมอาชีพคนพิการ การคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิคนพิการ สนับสนุนให้ 1479 จัดกิจกรรมกลุ่มให้กับคนพิการเป็นการสร้างแรงบันดาลใจสู่เส้นทางอาชีพที่ยั่งยืนโดยร่วมกับภาคีทุกภาคส่วนอย่างต่อเนื่องพัฒนาระบบ 1479 ให้สามารถเข้าถึงง่ายผ่านมือถือ พร้อมทั้งมีระบบสนับสนุน หรือบริจาคที่สะดวกทั้งผู้ให้และผู้รับและสนับสนุนการดำเนินงาน 1479 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ภาคประชาสังคมในอำเภอนาดวงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมอาชีพคนพิการ ผ่านการฝึกอบรมทักษะ การเข้าถึงแหล่งทุน และการสร้างเครือข่ายอาชีพในชุมชน มีการมีส่วนร่วมในระดับนโยบายและปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เสนอแนวทางจัดเวทีประชาพิจารณ์ ส่งเสริมการรวมกลุ่มอาชีพ และบูรณาการหลักสี่ปฐพีธรรม 7 เพื่อเสริมจริยธรรมผู้นำ ใช้กลไกช่วยเหลือเชิงรุก เช่น สายด่วน สนับสนุนสิทธิและโอกาสอย่างทั่วถึง ทั้งนี้ ภาคประชาสังคมเป็นกลไกหลักในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ที่ได้รับจากงานวิจัย

ภาพที่ 2 กระบวนการส่งเสริมอาชีพสำหรับคนพิการโดยภาคประชาสังคม

จากภาพที่ 2 กระบวนการการส่งเสริมอาชีพสำหรับคนพิการโดยภาคประชาสังคม ที่ปรากฏในภาพ ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ Input Process Obstacle Outcome และ Development

1. Input (ปัจจัยนำเข้า) ปัจจัยข้อมูลพื้นฐานของคนพิการ ความต้องการอาชีพ ความพร้อมของครอบครัว และการสนับสนุนจากภาคประชาสังคม เป็นพื้นฐานในการวางแผนส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมตามบริบทของแต่ละบุคคล

2. Process (กระบวนการ) ดำเนินงานผ่านความร่วมมือภาคประชาสังคมและหน่วยงานในพื้นที่ ด้วยการฝึกอบรมและสนับสนุนอาชีพ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนพิการในกิจกรรมพัฒนาตนเองระดับชุมชน

3. Obstacle (อุปสรรค) ขาดงบประมาณ ทรัพยากร และความต่อเนื่องของโครงการ รวมถึงการประสานงานที่ไม่เป็นเอกภาพ สังคมมีทัศนคติเชิงลบต่อคนพิการ เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

4. Outcome (ผลลัพธ์) คนพิการมีทักษะอาชีพ พึ่งพาตนเองได้ สร้างรายได้ และมีความภาคภูมิใจในตนเองมากขึ้น เกิดเครือข่ายความร่วมมือในชุมชน สนับสนุนการมีส่วนร่วมของคนพิการอย่างเท่าเทียม

5. Development ขยายผลสู่การสร้างนโยบายและกลไกถาวร เช่น ศูนย์ฝึกอาชีพ แผนพัฒนารายบุคคล และการเรียนรู้ตลอดชีวิต สร้างสังคมที่เห็นคุณค่าคนพิการในฐานะทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพ

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ภาคประชาสังคมในอำเภอนาดังมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมอาชีพแก่คนพิการ โดยเริ่มจากการประเมินศักยภาพเฉพาะบุคคล การสำรวจข้อจำกัดและความต้องการ เพื่อนำไปออกแบบหลักสูตรฝึกอาชีพที่เหมาะสมกับสภาพจริง เช่น งานจักสาน การปลูกผัก การทำผลิตภัณฑ์ชุมชน และการขายออนไลน์ พร้อมทั้งสนับสนุนอุปกรณ์ วัสดุการผลิต และประสานงานกับหน่วยงานรัฐเพื่อให้เข้าถึงแหล่งทุนตามกฎหมายและกองทุนต่าง ๆ ภาคประชาสังคมยังทำหน้าที่สร้างเครือข่ายกับภาคเอกชน เพื่อเปิดตลาดรองรับผลิตภัณฑ์และโอกาสการจ้างงาน รวมถึงเสนอการตั้งศูนย์บริการเฉพาะด้านเพื่อแนะแนวอาชีพ และติดตามพัฒนารายบุคคล จึงนับเป็นกลไกหลักที่ช่วยให้คนพิการมีรายได้ พึ่งพาตนเอง และดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี

การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในพื้นที่โดดเด่นทั้งในเชิงปฏิบัติและเชิงนโยบาย โดยร่วมทำงานในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผน การสนับสนุนทรัพยากร การฝึกอบรม การประสานงานกับหน่วยงานรัฐ จนถึง การเชื่อมโยงตลาดแรงงาน การมีส่วนร่วมเกิดขึ้นตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับองค์กร ทั้งการถ่ายทอดทักษะ การช่วยเหลือแรงงาน และการเปิดพื้นที่ทางสังคมให้คนพิการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างเท่าเทียม ภาคประชาสังคมจึงทำหน้าที่เป็น “ตัวกลาง” ระหว่างคนพิการกับรัฐและตลาดแรงงาน ช่วยสะท้อนความต้องการของผู้พิการอย่างตรงจุด พร้อมสร้างแรงจูงใจและความเชื่อมั่นให้คนพิการใช้ศักยภาพของตนเองได้เต็มที่

แนวทางสำคัญที่เสนอจากการสังเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การจัดตั้งศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จระดับตำบล เพื่อเป็นศูนย์กลางข้อมูลและการประเมินศักยภาพ การพัฒนากลไกเครือข่ายระหว่างหน่วยงานท้องถิ่น ภาคประชาสังคม และภาคเอกชนเพื่อวางแผนฝึกอาชีพและจัดหาตลาดที่เหมาะสม การสร้างแรงจูงใจให้ภาคเอกชนจ้างงานคนพิการผ่านมาตรการสนับสนุนต่าง ๆ การรณรงค์สร้างทัศนคติที่ดีต่อคนพิการในสังคม และการมีระบบติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง แนวทางเหล่านี้จะช่วยทำให้ภาคประชาสังคมมีบทบาทเข้มแข็งขึ้น และสนับสนุนการพัฒนาอาชีพของคนพิการได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. จัดทำฐานข้อมูลคนพิการเชิงลึกแบบครบวงจร ควรมีการจัดทำฐานข้อมูลที่ครอบคลุมไม่เพียงแต่ประเภทความพิการ แต่ยังรวมถึงศักยภาพ ความสนใจ ประสบการณ์ฝึกอบรม อุปสรรคในการประกอบอาชีพ และความต้องการเฉพาะบุคคลของคนพิการในพื้นที่อย่างละเอียดและเป็นปัจจุบัน โดยให้ข้อมูลนี้เชื่อมโยงกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับจังหวัดและประเทศ เพื่อให้การออกแบบนโยบายและการจัดสรรทรัพยากรเป็นไปอย่างแม่นยำและตอบสนองความต้องการที่แท้จริง

2. บูรณาการนโยบายส่งเสริมอาชีพคนพิการเข้ากับแผนพัฒนาท้องถิ่นและจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานระดับจังหวัดควรบรรจุนโยบายและแผนงานด้านการส่งเสริมอาชีพคนพิการไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่นและจังหวัดอย่างชัดเจน กำหนดงบประมาณที่เพียงพอ และมอบหมายบุคลากรผู้รับผิดชอบโดยตรง เพื่อให้เกิดความต่อเนื่อง ความรับผิดชอบ และความยั่งยืนในการดำเนินงาน ไม่ใช่เพียงแคโครงการชั่วคราว

3. สนับสนุนและส่งเสริมการจัดตั้งกองทุนส่งเสริมอาชีพคนพิการระดับท้องถิ่น ภาครัฐควรพิจารณาจัดตั้งหรือสนับสนุนกองทุนเฉพาะสำหรับการส่งเสริมอาชีพคนพิการในระดับท้องถิ่น โดยมีคณะกรรมการบริหารกองทุนที่มาจากหลายภาคส่วน (ภาครัฐ ภาคประชาสังคม คนพิการ) และมีกลไกการเข้าถึงเงินทุนที่ง่ายและโปร่งใส เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนและทุนเริ่มต้นในการประกอบอาชีพ

4. พัฒนากลไกการสนับสนุนการจ้างงานคนพิการในภาคเอกชนที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ ควรมีมาตรการส่งเสริมการจ้างงานคนพิการในสถานประกอบการภาคเอกชนอย่างจริงจังและมีประสิทธิภาพ เช่น การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษี การจัดโควตาการจ้างงานในโครงการของรัฐ และการติดตามตรวจสอบเพื่อให้เกิดการจ้างงานจริง ไม่ใช่เพียงการจ่ายเงินสมทบกองทุน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาผลลัพธ์และผลกระทบเชิงปริมาณ ควรมีการศึกษาเชิงปริมาณเพิ่มเติมเพื่อประเมินผลลัพธ์และผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมของการส่งเสริมอาชีพที่มีต่อคุณภาพชีวิตของคนพิการและครอบครัวในระยะยาว เช่น การเปลี่ยนแปลงรายได้ ความพึงพอใจในชีวิต และการลดพึ่งพิงผู้อื่น

2. การศึกษาเปรียบเทียบในบริบทที่หลากหลาย ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการส่งเสริมอาชีพคนพิการในพื้นที่ที่มีบริบททางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน เพื่อค้นหาปัจจัยความสำเร็จ ปัญหาอุปสรรค และรูปแบบการดำเนินงานที่เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่

3. การศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง ควรมีการศึกษาเจาะลึกถึงแนวทางการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) และเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ก้าวหน้า (Assistive Technology) มาประยุกต์ใช้ในการฝึกอบรม การประกอบอาชีพ และการเข้าถึงตลาดของคนพิการอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

4. การศึกษาบทบาทของคนพิการในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ควรมีการศึกษาบทบาทของคนพิการที่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ หรือผู้พิการที่ทำหน้าที่เป็นผู้นำและเป็นต้นแบบในการสร้างแรงบันดาลใจและขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงในชุมชน เพื่อให้เห็นถึงมิติของความเป็นผู้นำและความเข้มแข็งจากภายในกลุ่มคนพิการ

บรรณานุกรม

- บัวแก้ว ทองมี และศิริณา จิตต์จรัส. (2562). แนวทางการส่งเสริมอาชีพสำหรับคนพิการของสถานประกอบการในจังหวัดนครปฐม. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 11(2), 345–359.
- ประพันธ์ สุทธิสาร. (2563). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น. *วารสารพัฒนาชุมชน*, 12(1), 45–46.
- พระมหาสมควร สีสงคราม. (2550). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลัทธิปริยัติธรรมและพลวัตรกับการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเขตกรุงเทพฯ. *สังกัดกรุงเทพมหานคร*. [วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (6 เมษายน 2560). *ราชกิจจานุเบกษา*, 134 40ก หน้า 1–127.
- ระภีภัทร์ วงษ์ภักดี. (2542). *สิทธิและโอกาสในการประกอบอาชีพของคนพิการ: ศึกษากรณีผู้พิการทางการมองเห็น* (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ). HAS (Huachiew Archiving System). <https://has.hcu.ac.th/jspui/handle/123456789/4323>
- सानนท์ ด่านภักดี และจุฬาร ศรีรังสรรค์. (2563). รูปแบบและแนวทางการส่งเสริมกลุ่มอาชีพคนพิการ จังหวัดชัยภูมิ. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี*, 9(1), 134–146.
- สัมฤทธิ์ ชาภิรมย์. (2565). สวัสดิการด้านอาชีพและการมีงานทำของคนพิการ: การขับเคลื่อนโดยภาคประชาสังคม. *วารสารสังคมวิวัฒน์*, 13(2), 59–71.
- สำนักงานทะเบียนอำเภอหาดวัง. (2566). *รายงานข้อมูลประชากรประจำปี 2566*. สำนักงาน.

- Arnstein, S. R. (1969). A ladder of citizen participation. *Journal of the American Institute of Planners*, 35(4), 216–224. <https://doi.org/10.1080/01944366908977225>
- Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1980). *Participation's place in rural development: Seeking clarity through specificity*. *World Development*, 8(3), 213–235.
- Fung, A. (2006). Varieties of participation in complex governance. *Public Administration Review*, 66, 66–75. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6210.2006.00667.x>
- Oliver, M. (1996). *Understanding disability: From theory to practice*. Macmillan.
- Smith, J. (2020). Civil society and disability employment: A global perspective. *Journal of Social Inclusion*, 12(3), 45–62.